

מ"ח 6844/16 - עמוס נחום נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

מ"ח 6844/16

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין
עמוס נחום

לפני:
המבקש:

נ ג ד

מדינת ישראל

המשיבה:

בקשה למשפט חוזר

בשם המבקש: בעצמו

החלטה

א. בקשה למשפט חוזר לפי סעיף 31(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, בעניינו של עמוס נחום, אשר הורשע ב-1991 ברצח בכוונה תחילה של יצחק ימין (להלן המנוח), עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. על המבקש נגזר מאסר עולם. עונשו נקצב ל-33 שנות מאסר בפועל. לאחרונה הגיש המבקש בקשה נוספת להקלה בעונשו, שעודנה תלויה ועומדת. הבקשה למשפט חוזר, כפי שיפורט, עניינה הטענה כי היה מקום להרשיעו בהריגה ולא ברצח.

רקע

ב. נגד המבקש הוגש לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו כתב אישום, שבו יוחסה למבקש עבירת רצח בכוונה תחילה. על פי עובדות כתב האישום, ביום 28.8.1990, בסמוך לשעה 19:45, גרם המבקש למותו של המנוח, בכך

שירה בו באקדח בצדו הימני של גופו. לאחר שירה במנוח, גנב המבקש את רכבו והציתו, כדי לשבש את החקירה. המבקש כפר בעובדות כתב האישום ואף טען טענת אליבי, שלפיה בשעת הרצח היה בדרכו לירושלים עם חברתו.

הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי

ג. ביום 29.12.1991 הרשיע בית המשפט המחוזי (השופטים ו' אוסטרובסקי-כהן, א' סגלסון ור' שטרנברג-אליעז), את המבקש בעבירה שיוחסה לו. בית המשפט דחה את טענת האליבי שטען המבקש.

ד. המערער הגיש ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון. במסגרת הערעור עתר המבקש להביא ראיות נוספות שהיו מצויות בידי המשטרה בעת החקירה, אך לא הובאו בשעתו לידיעת ההגנה או לידיעת בית המשפט המחוזי. בעקבות הבקשה, נערכה השלמת חקירה, ולאחריה הוחזר הדין לבית המשפט המחוזי לשם גביית ראיות נוספות. בית המשפט המחוזי התבקש להביע דעתו האם יש בראיות החדשות כדי להשליך על הכרעת הדין המרשיעה.

ה. ואולם, משהוחזר הדין לבית המשפט המחוזי, הפריע המבקש למהלך הדיון עד שבית המשפט המחוזי החליט על החזרת הדין לבית המשפט העליון מבלי לגבות ראיות חדשות. לפני משורת הדין, החליט בית משפט זה כי הראיות החדשות תישמענה בבית המשפט המחוזי בהרכב אחר, וכך נעשה. אף לאחר שמיעת הראיות החדשות נותרה הרשעת המבקש על כנה והדין בערעור חודש.

פסק הדין של בית המשפט העליון

ו. ביום 24.10.1995 דחה בית משפט זה (הנשיא (בדימוס) מ' שמגר, שכתב את פסק הדין, השופט א' גולדברג והשופט (כתארו אז) מ' חשין), את ערעורו של המבקש. נפסק, כי הרשעת המבקש היתה מוצדקת לנוכח מערך הראיות שהוצג לפני בית המשפט המחוזי, וכן לנוכח הסבריו הבלתי אמינים של המבקש והפרכת גרסת האליבי שהציג. נפסק, כי הצטברות הראיות הנסיבתיות עולה לכדי פסיפס כולל, אשר ממנו תיתכן רק מסקנה אחת – לחובתו של המבקש, וכך באופן שאינו מותיר מקום לספק סביר. בית משפט זה הוסיף, כי אין בראיות החדשות כדי להביא לזיכו המבקש, וכי הפגם אשר באי גילוי של חלק מחומר החקירה אינו מקים עיוות דין המצדיק את שינוי תוצאת המשפט.

הבקשה למשפט חוזר

ז. בבקשתו, שהוגשה ביום 5.9.2016, כ-21 שנים (!) לאחר מתן פסק הדין בערעור, טוען המבקש, שאינו מיוצג, כי בעת הרשעתו בעבירת הרצח לא נבחנה האפשרות שלפיה מדובר בעבירת הריגה. לדברי המבקש, די בעיון בכתב האישום ובדו"ח הפתולוגי כדי לאמת את דבריו. זאת, שכן מעיון בדו"ח הפתולוגי ניתן לראות כי הפגיעה במנוח היתה מיריה אחת באזור הבטן ובשלפוחית השתן. נתון זה מוכיח, לדעתו, כי נכון היה להרשיעו בעבירת הריגה תחת עבירת הרצח בכוונה תחילה. המבקש, בן 69, מרצה לדבריו מאסר במשך כ-26 שנים, אינו מוותר – כך הטענה – על זכותו למשפט צדק ודורש "משפט חוזר דחוף". אכן, לדברי המבקש: "התעוררתי מאוחר", אך הוא מסביר כי הטענה להמרת העבירה עלתה לאחרונה בעקבות ספרים שקרא.

ח. בהחלטה מיום 5.12.2016 נתבקשה הסניגוריה הציבורית לבחון האם יש מקום לייצוג המבקש. עמדת הסניגוריה במענה היתה, כי אין מקום למנות למבקש סניגור ציבורי במסגרת הבקשה שהגיש בעצמו, וכי עומדת למבקש האפשרות לפנות ישירות לסניגוריה בבקשה לייצוג בהליך של בקשה למשפט חוזר מכח הסמכות הקבועה בסעיף 18(א)(9) לחוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995; קבלת הבקשה מותנית באישור הסניגור הציבורי הארצי. ביום 26.12.2016 נתבקש המבקש להודיע האם עומד הוא על הבקשה הנוכחית כמות שהיא, או שמא ברצונו למשוך את הבקשה ולפנות לסניגוריה הציבורית ישירות. המבקש הודיע כי הוא עומד על בקשתו למשפט חוזר. הוא הוסיף: "הנני שם את כל מבטחי ביושר ובצדקת הדרך של בית המשפט העליון".

תשובת המשיבה

ט. בהתאם להחלטות מיום 5.12.2016 ומיום 10.1.2017 הגישה המשיבה את תשובתה לבקשה. ראשית, טוענת המשיבה במישור המסגרי כי מוצדק לדחות את הבקשה על הסף בשל השיהוי הקיצוני. המשיבה מזכירה כי הרצח נעשה ביום 28.8.1990, כי המבקש הורשע ביום 29.12.1991 וכי פסק הדין בערעור ניתן ביום 24.10.1995 – ורק בחלוף כ-22 שנים הוגשה הבקשה דנא. לדברי המשיבה, במצב דברים זה אין מראית של צדק בניהול משפט חוזר, ולמעשה, ניהול משפט חוזר לא יקדם את מלאכת עשיית הצדק, בנסיבות שבהן אין הסבר כלשהו לשיהוי הקיצוני, וניהול משפט חוזר אינו בגדר "אפשרות ריאלית", דעת המשיבה היא כי יש להעניק לעקרון סופיות הדין "משקל מכריע – וכמעט בלעדי".

י. לגופו של עניין, טוענת המשיבה, כי אין בבקשתו של המבקש כדי לבסס אף לא אחת מן העילות המפורטות בסעיף 31(א) לחוק בתי המשפט; בפרט, המבקש לא הציג עובדות או ראיות העשויות לשנות את תוצאות המשפט לטובתו, ולא הצביע על חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לו עיוות דין. המשיבה מדגישה כי הנימוק היחיד של המבקש בבקשתו הוא – כאמור – כי יש להמיר את עבירת הרצח בכוונה תחילה בה הורשע לעבירת הריגה; אך המבקש אינו מצביע בבקשתו על ראיה חדשה כלשהי, לא כל שכן ראיה שיש בה כדי לשנות את תוצאת המשפט לטובתו, או כדי לעורר חשש של ממש לעיוות דין. לדברי המשיבה, טענות הנוגעות לפרשנות משפטית, להבדיל מהצגת ראיות חדשות, אינן מקימות עילה לקיום משפט חוזר. במישור העובדתי טוענת המשיבה כי בניגוד לטענת המבקש, נקבע כממצא עובדתי שהמנוח נפגע מפצע חדירה של קליע מצד ימין של הגוף, "בערך במרכז הגוף בין המותן הימנית לבית השחי הימני". בנוסף, טוענת המשיבה כי יסודות עבירת הרצח נבחנו היטב על ידי בית המשפט המחוזי, שקבע כי הוכחו במלואן, וכי בית המשפט העליון אישר קביעה זו. משכך, טוענת המשיבה כי אין כל בסיס לטענתו החדשה של המבקש שלפיה לא נבחנה השאלה האם ממלאים מעשיו את יסודות עבירת הרצח בכוונה תחילה.

דיון והכרעה

יא. לאחר עיון בבקשה, בתגובה לה ובצרופות, הגעתי למסקנה כי אין בידי להיעתר לבקשה. מוסד המשפט החוזר המעוגן בסעיף 31(א) לחוק בתי המשפט מבקש למצוא איזון בין שני ערכים מרכזיים: מן הצד האחד, חשיפת האמת ומניעת הרשעות שווא, מתוך הכרה כי מערכת משפטית באשר כולה בני אנוש אינה חפה מטעויות. מן הצד האחר, עקרון סופיות הדין והתכליות שבבסיסו, קרי, הבטחת ודאות משפטית, יציבות ויעילות דיונית (ראו למשל, מ"ח 3202/15 כהן נ' מדינת ישראל-הועדה המקומית לתכנון ובניה זמורה, פסקה טז (10.9.2015)). אכן, אמת זו עקת מצדיקה בירור נוסף, ומכאן מוסד המשפט החוזר, אך ברי כי בנושא שנבדק במספר בתי משפט תיחלש הנטיה ליתן משפט חוזר, שהרי

אין להתיר מצב של "אין לדבר סוף". בכך נשתנה מוסד המשפט החוזר מהליכי הערעור ה"רגילים" על פסקי הדין של הערכאות הדיוניות (מ"ח 1282/16 שקלים נ' מדינת ישראל, פסקה כא (26.6.2016)).

יב. נוכח האמור, נקודת המוצא ההכרחית לדיון בבקשה למשפט חוזר היא כי פסק הדין נושא הבקשה ניתן כדיון, ובדין יסודו (מ"ח 4057/02 סובחי נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (2002)). בנסיבות אלה, היתר לקיומו של משפט חוזר ניתן במשורה, בבחינת החריג ולא הכלל (מ"ח 5568/09 סביחי נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (2011)). ויובהר: משפט חוזר לא נועד לקיים הליך נוסף של ערעור על פסק הדין, בו תינתן למבקש "הזדמנות נוספת" לטוות גרסה שונה או משופרת (מ"ח 3139/13 רחמיאן נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (2014)), מה שקרוי בפי העם "מקצה שיפורים" (מ"ח 1340/16 אזברגה נ' מדינת ישראל, פסקה י"ח (2016)). האיזון הראוי בין הערכים המנוגדים וגם השכל הישר מחייבים איפוא שלא יתקיים משפט חוזר רק משום שהנידון מתקשה להשלים עם הרשעתו (מ"ח 5639/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (2013)), אלא בהתקיים במובהק אחת העילות שהמחוקק תחם בקפידה (מ"ח 2363/16 שלייפר נ' מדינת ישראל, פסקה י' (7.8.16)). יתר על כן, יש צורך ב"מסה קריטית" של נימוקים בגדרי העילות שנקבעו, כדי שבקשה לעריכת המשפט חוזר תהא רצינית.

יג. במקרה דנא לא זו בלבד שקיים שיהוי קיצוני בהגשת הבקשה, באופן המטה את הכף לטובת עקרון סופיות הדיון, בין היתר, משום ש"חלוף השנים מעצים את הקושי" (מ"ח 3523/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה י"ד (2017)), אלא שבקשתו של המבקש אינה מגלה עילה שבדין לקיומו של משפט חוזר. המבקש לא הציג ראיות חדשות, ולמעשה, לא הציג ראיות כלל (השוו מ"ח 4922/14 צובארי נ' מדינת ישראל, פסקה 7 להחלטת המשנה לנשיאה (כתארה אז) מ' נאור (2014)); טענתו של המבקש אינה אלא כי נוכח תוכן כתב האישום וממצאי הדו"ח הפתולוגי, מן הראוי היה להרשיעו בהריגה תחת רצח, קרי, טענה לפרשנות חדשה של הראיות בתיק, אך ללא כל הנמקה ולוא מזערית, למעט המלים המעטות הללו, מועט המחזיק את המועט שבמועט.

יד. גם לגופו של עניין, מתקשה אני להלום את טענות המבקש. בהכרעת דין מקיפה דחה בית המשפט המחוזי את טענת האליבי של המבקש. הרשעתו ברצח התבססה על הצטברות של ראיות נסיבתיות למכביר, ובהן עדויות על סחיטת כספים מן המנוח על ידי המבקש; הימצאותו של המבקש עם המנוח בסמוך מאוד לזמן הרצח; הכדורים שנמצאו בביתו של המבקש, שהיו בעלי התאמה גבוהה לקליע שנמצא בגופו של המנוח; סכום הכסף הנכבד שנמצא אצל המבקש, בעוד שקודם לכן היה חסר מזומנים לחלוטין, ומקום שהמנוח נהג לשאת על גופו סכומי כסף גדולים, אך אלה לא נמצאו על גופתו; בריחתו הפתאומית של המבקש לירושלים מיד לאחר הרצח; התנהגותו המפלילה של המבקש במשטרה; פליטות פה מחשידות, פחד מהקלטות, נסיונו להטות את כיוון החקירה תוך העמדת פנים שהוא יודע את זהות הרוצח, שיחותיו עם המדובב כמו גם שקריו במשטרה ובבית המשפט (ראו פסקה 41 להכרעת הדין). בית המשפט המחוזי אף נדרש ספציפית לשאלה האם מדובר ברצח או בהריגה (פסקה 42 להכרעת הדין), וקבע כי "עצם הראיה שהמנוח נורה מאקדח ע"י יריה אחת לצד גופו מהוה הוכחה שהיורה (לפי הראיות שלפנינו קבענו כבר כי היה זה הנאשם) התכוון לתוצאות הטבעיות הנובעות ממעשהו...".

טו. כאמור, בית משפט זה אישר את הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, וקבע כי הרשעתו של המבקש בבית המשפט המחוזי היתה מוצדקת "לאור מערך הראיות שעמד בפניו ולנוכח הסבריו הבלתי אמינים של המערער והפרכת גירסת האליבי שהציג". נפסק, כי "במקרה זה מצטברות הראיות הנסיבתיות לכדי פסיפס כולל אשר ממנו עולה רק מסקנה אחת לחובתו של המערער שאינה מותירה מקום לספק סביר" (פסקה 16 לפסק הדין). בית משפט זה התייחס ליסודות עבירת הרצח וקבע כי יסודות אלה יכולים להיות מוסקים אף הם רק מן הנסיבות, בהן נמצא המנוח הרוג, וללא

כל ראייה בדבר קנטור או מאבק היכול להצביע על פגיעה תוך הגנה עצמית (פסקה 17 לפסק הדין). נוכח האמור, אין מקום לדון בכך שוב במסגרת הבקשה דנא (השוו מ"ח 2448/16 פדילה נ' מדינת ישראל, פסקה י"ז (11.7.16)).

טז. ויודגש: העובדה שהמבקש מתקשה להשלים עם הרשעתו ברצח, גם לאחר שנים כה רבות, וגם אם קרא ספרים שהשפיעו על חשיבתו, אין בה עילה להורות על קיומו של משפט חוזר. יצוין כי אין הוא עוד כופר, כמעיקרא, בעצם המתתו של המנוח. דעת לנבון נקל, כי סעיף 31(א)(2) לחוק בתי המשפט - כמו רעיון המשפט החוזר בכלל - נחקק למטרה אחרת: מהפך בתחום העובדתי-ראייתי העשוי לשנות מן הקצה את תוצאות המשפט (מ"ח 4875/15 אבו הלאל נ' מדינת ישראל, פסקה ח' (2015)). יפים בהקשר זה דברי המשנה לנשיאה א' ריבלין:

"בשורה ארוכה של החלטות הובהר כי המשפט החוזר הוא החריג לכלל ולא הכלל עצמו [...] וכי לא יתקיים משפט חוזר רק משום שנאשם מתקשה להשלים עם הרשעתו ועותר לליבון עניינו מחדש [...] המשפט החוזר, כך הודגש, לא נועד להוות כלי קיבולת, שבמסגרתו יוכל נאשם לשוב ולהתעמת עם ממצאים עובדתיים ואחרים שנקבעו לחובתו" (מ"ח 10262/09 פרי נ' מדינת ישראל, פסקה 43 (2.11.2010)).

וכן נאמר:

"העלאה מחדש של טענות - עובדתיות ברובן - אשר נדונו בהרחבה בערכאות הקודמות, מוזילה את ההליך והופכת אותו למעין הליך ערעורי; ולא היא. המשפט החוזר הוא הליך חריג שבחריגים, השמור למקרים בודדים אשר מצדיקים זאת" (מ"ח 4620/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה יב (29.11.2015)).

יז. כללם של דברים, המבקש לא הוכיח כי התקיימו בעניינו עילות לקיום משפט חוזר. משכך, איני נעתר לבקשה.

ניתנה היום, כ"א באדר התשע"ז (19.3.2017).

המשנה לנשיאה